

УДК: 338

*А.В. Череп,
д.е.н., професор, зав. кафедри ФіК, Запорізький національний університет
С.І. Васильєва,
аспірант, [Національний університет харчових технологій](#)*

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті розглянуто розвиток інноваційної діяльності в Україні, основні проблеми інноваційних процесів на підприємствах. Проаналізовано інноваційну діяльність по семи регіонах країни, зокрема: м. Київ, АР Крим, Донецьку, Харківську, Дніпропетровську, Запорізьку та Чернівецьку області. Виявлено розбіжності з державним фінансуванням інноваційної діяльності країн Європи. Проведена динаміка фінансової підтримки підприємств в інноваційному розвитку та впровадження інновацій на промислових підприємствах України за 2000–2008 роки.

Вступ. Розвиток суспільства та економічна стабільність залежить від ефективного розвитку науково-технічного прогресу в країні. Процеси інноваційної діяльності потребують дослідження та аналізу стану та перспектив впровадження інновацій на підприємствах, з метою оцінки ефективності регіонів України, їх впровадження суб'єктами господарювання та їх вплив на розвиток регіонів та економіки України в цілому.

Останнім часом опубліковано ряд робіт українських дослідників які аналізували особливості інноваційних процесів в економіці України, зокрема це Череп А.В., Юркевич О.М., Резнік Н.П., Андросова О.Ф., Ілляшенко С.М., Микитюк П.П., Сенів Б.Г. та інші.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні стану фінансування інноваційного розвитку підприємств України та виявленні перешкод в інноваційному розвитку підприємств з метою ефективного впровадження інновацій та розвитку науково-технічного прогресу.

Результати. На сучасному етапі розвитку суспільства стає більш значущим підвищення ролі нововведень, і це викликано, в першу чергу, підвищенням та більш жорсткою конкуренцією. Для багатьох керівників які бажають ефективно керувати підприємством поняття інноваційно розвинутого підприємства є досить актуальним в повсякчасному житті організацій.

На даний час в умовах жорсткої конкуренції на ринку національні підприємства втрачають свої позиції на ринку оскільки не мають змоги завоювати нові ринки збуту продукції. Несприятлива ринкова кон'юнктура, застаріле обладнання, відсутність фінансування все це змушує багато підприємств скорочувати своє виробництво.

Активізація інноваційної діяльності має дуже важливе значення як на рівні підприємства, так і на рівні держави. Оскільки тільки при розвитку науки, техніки, технологій можливий випуск конкурентоспроможної продукції та послуг. Коли підприємство випереджає конкурентів в освоєнні досягнень науково-технічного прогресу, тільки тоді воно має змогу отримувати прибуток [1].

Розвиток інноваційної діяльності має велике значення не тільки для окремого підприємства, але і для збільшення економічного потенціалу держави, за допомогою збільшення обсягів випуску наукомісткої продукції.

Інноваційний процес займає весь період розвитку інновації від зародження ідеї, розробки та реалізації інновації у вигляді нового продукту, техніки та технології. Розробка інновації або зародження ідеї до розвитку інновації виникає тоді, коли створюються умови та виникає необхідність створити щось кардинально нове, для отримання більшого прибутку для підприємства. Використання в своїй діяльності інновацій дає значно підвищити рівень конкурентоспроможності, що на даний час є необхідною умовою для ефективного функціонування будь якого підприємства [2].

Інновація це впровадження досягнень науки та техніки у виробництво з метою отримання максимального прибутку, завоювання нових ринків збуту за допомогою підвищення конкурентоспроможності продукції.

Досить важливою проблемою є також недостатній рівень фінансування та економічного стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності з боку держави.

В інших країнах бере на себе від 5 до 50% національних наукових витрат. Впроваджені пільги для підприємств які в своїй діяльності використовують розвиток науково-технічного прогресу.

Згідно з законом України „Про наукову і науково-технічну діяльність” обсяги бюджетного фінансування науки повинні становити не менш ніж 1,7% ВВП. Однак з кожним роком питома вага бюджетних асигнувань на наукові дослідження значно знижується [4]. Так в 2002 році витрати на фундаментальні дослідження становили 424,9 млн. грн., а питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП становив – 1,11%, у 2003 році відповідно 491,2 млн. грн. та 1,24%, у 2004 році 629,7млн. грн. та 1,19%, 2005 році 902,1млн. грн.. та 1,09%, 2006 році 1141,0 млн. грн. та 0,98%, 2007 році 1504,0 млн. грн.. та 0,93%, в 2008 році 1927,4 млн.грн. та 0,90%. Вище перераховані цифри свідчать про збільшення фінансових відрахувань, але це пов'язане з підняттям цін на витрати при розробці інновації, а відсоток виконаних наукових та науково-технічних робіт у ВВП з кожним роком падає. Впровадження інновацій на промислових підприємствах України

ми відображено в табл. 1.

Для дослідження в даній роботі ми обрали м. Київ, АР Крим, Донецьку, Харківську, Дніпропетровську, Запорізьку та Чернівецьку області. З проведеного аналізу було виявлено, що у вибраних регіонах рівень інноваційної активності підприємств коливався в діапазоні від 10 до 30 %. Більш ефективно інноваційною діяльністю займаються великі підприємства, оскільки для цього необхідні фінансові ресурси. Проведене дослідження у наведених регіонах України показало, що рівень інноваційної активності серед великих підприємств (понад 250 осіб) становить від 23% до 49%. Серед середніх (50-249 осіб) – 11-29%, серед малих підприємств (10-49 осіб) 7-23 %. Найвищий показник – серед великих підприємств м. Києва та Дніпропетровської області, найнижчий – серед малих підприємств Чернівецької області.

Таблиця 1. Впровадження інновацій на промислових підприємствах

	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації. %	Впроваджено нових технологічних процесів	у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно виробництво нових видів продукції, найменувань	з них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	14,8	1403	430	15323	631	
2001	14,3	1421	469	19484	610	6,8
2002	14,6	1142	430	22847	520	7,0
2003	11,5	1482	606	7416	710	5,6
2004	10,0	1727	645	3978	769	5,8
2005	8,2	1808	690	3152	657	6,5
2006	10,0	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	1647	680	2446	758	5,9

У кожному з досліджених регіонів України частка підприємств які в своїй діяльності використовували декілька видів інновацій(технологія, техніка, продукція) вища ніж частка підприємств, які використовували лише один з видів інновацій. Реалізують інноваційні продукти та послуги переважно на місцевому (регіональному) ринку, це пов'язано з законодавчою та економічною діяльністю країни. Основний напрям інноваційної діяльності полягає в придбанні машин, обладнання та програмного забезпечення, що дає змогу випускати більш конкурентоспроможну продукцію або послуги. Досить велика частка підприємств проводила навчання персоналу та підготовку до впровадження удосконалених продуктів та процесів.

Підприємства даних регіонів отримали результати від впровадження інновацій, такі як розширення асортименту товарів та послуг (від 19% інноваційних підприємств Чернівецької області до 25% - м. Києва, Дніпропетровської області, Запорізької області та АР Крим), покращення якості товарів і послуг (від 13% Чернівецької області до 25% м. Києва та Дніпропетровської області), відповідність правовим вимогам (від 7% - Чернівецької області до 28% - м. Києва), підвищення можливості виробництва товарів або надання послуг (від 13% - АР Крим і Чернівецької області, 19% - Запорізької області до 22% - м. Києва). [3]

Висновки. На наш погляд, держава повинна бути основним джерелом фінансування розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності. Важливим чинником для підвищення інноваційного рівня України є освоєння та застосування прогресивних технологій та наукомісткої продукції.

В процесі дослідження було виявлено, що порівняно з країнами Європи в Україні частка підприємств, які використовують в своїй діяльності інформацію від державних науково-дослідних інститутів і університетів вища. Але відсоток інноваційних підприємств, що користуються власними або приватними джерелами інформації(консультанти та консультаційні об'єднання) вище ніж відсоток тих, що використовують інформацію державного сектору, це свідчить про те, що зв'язок між державним та підприємницьким сектором досить обмежений.

Окрім фінансових перешкод підприємства, які здійснюють інноваційну діяльність (недостатність коштів в середині організації та посиленої конкуренції на ринках) мають проблеми в знаходженні партнерів для співпраці.

Відповідно, можна зробити висновки, що необхідно розвивати законодавчу базу для більш тісного співробітництва державного та підприємницького сектору, оскільки тільки при ефективному, стимулюючому розвитку підприємств Україна буде економічно стабільною та розвинутою.

Список використаних джерел:

1. Андросова О.Ф., Череп А.В. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності. Монографія. – К.: Кондор, 2007. – 356с.
2. Резнік Н.П. Способи активізації інноваційних процесів на промислових підприємствах //Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. - №10. – С.80-82
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні // Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2007. – 526с.
4. Юркевич О.М. Фінансове забезпечення науково-технічної інноваційної діяльності // Фінанси України. – 2004. - №6. – С.106-111

Стаття надійшла до редакції 09.02.2010 р.

ТОВ "ДКС Центр"